

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA RAQAMLI TA'LIM MUHITINI SHAKLLANTIRISH METODIKASI**Xalikova Rushana Barnaqulovna**

Qashqadaryo viloyati Muborak tumani

11-Davlat Maktabgacha Ta'lim Tashkiloti direktori.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.22788251>

Annotatsiya. Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida raqamli ta'lim muhitini shakllantirishning pedagogik va metodik asoslari yoritilgan. Raqamli texnologiyalarning maktabgacha yoshdagi bolalarning bilish faolligi, kommunikativ ko'nikmalari, ijodiy qobiliyatlari va mustaqil faoliyatini rivojlantirishdagi imkoniyatlari tahlil qilingan. Shuningdek, raqamli ta'lim muhitini yaratishda pedagogning raqamli kompetensiyasi, elektron ta'lim resurslarining mazmuni, interaktiv metodlardan foydalanish, ota-onalar bilan raqamli hamkorlikni tashkil etish kabi masalalarga alohida e'tibor qaratilgan.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, raqamli ta'lim muhiti, raqamli texnologiyalar, pedagogik metodika, raqamli kompetensiya, interaktiv ta'lim, elektron resurslar, maktabgacha yoshdagi bolalar.

Bugungi kunda ta'lim tizimining barcha bosqichlarida raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish ta'lim sifatini oshirishning muhim omillaridan biriga aylanmoqda. Mazkur jarayon maktabgacha ta'lim tizimi uchun ham alohida ahamiyatga ega. Chunki maktabgacha yosh davri bolaning intellektual, ijtimoiy, emotsional, nutqiy va ijodiy rivojlanishi jadal kechadigan muhim bosqich hisoblanadi. Shu sababli ushbu davrda ta'lim-tarbiya jarayonini zamonaviy texnologiyalar bilan boyitish, bolalarning yosh va individual xususiyatlariga mos raqamli resurslardan foydalanish hamda pedagogik jarayonni raqamli muhit bilan uyg'unlashtirish dolzarb vazifalardan biridir. Raqamli ta'lim muhitining muhim tarkibiy qismlaridan biri elektron ta'lim resurslaridir.

Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun mo'ljallangan elektron materiallar sodda, vizual jihatdan jozibador, interaktiv va yosh xususiyatlariga mos bo'lishi lozim. Masalan, ranglar, shakllar, hayvonlar, tabiat hodisalari, transport vositalari, raqamlar va harflarni o'rgatishda animatsiyalar, qisqa videolar, audio materiallar va interaktiv topshiriqlardan foydalanish bolalarning mavzuga qiziqishini oshirishi mumkin. Bunda asosiy e'tibor texnik vositaning mavjudligiga emas, balki uning bolaning faol fikrlashi va amaliy harakatini qo'llab-quvvatlashiga qaratilishi kerak.

Raqamli ta'lim muhitini shakllantirishda interaktiv metodlardan foydalanish ham muhim ahamiyatga ega. Masalan, "raqamli hikoya", "interaktiv savol-javob", "virtual sayohat", "rasmni davom ettir", "mosini top", "ketma-ketlikni aniqlash" kabi topshiriqlar bolalarning idrok etish, taqqoslash, tahlil qilish va xulosa chiqarish qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, raqamli hikoyalardan foydalanish bolalarning nutqiy va kommunikativ faoliyatini qo'llab-quvvatlash imkonini beradi. Pedagog ekranda tasvirlangan voqealar asosida bolalarga savollar berishi, ularni voqeani davom ettirishga, qahramonlarga baho berishga va o'z fikrlarini ifodalashga undashi mumkin. Shu tariqa raqamli vosita passiv tomosha qilish vositasidan faol pedagogik muloqot vositasiga aylanadi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida raqamli ta'lim muhitini shakllantirishning yana bir muhim sharti pedagoglarning raqamli kompetensiyasini rivojlantirishdir. Pedagog nafaqat texnik vositalardan foydalanishni, balki raqamli resurslarni tanlash, ularning pedagogik qiymatini baholash, bolalarning yosh xususiyatlariga moslashtirish va ta'lim jarayoniga integratsiya qilishni bilishi kerak. Shu nuqtayi nazardan, pedagoglar uchun raqamli texnologiyalar bo'yicha amaliy seminarlar, mahorat darslari va metodik treninglarni muntazam tashkil etish maqsadga muvofiq.

Bunday tayyorgarlik jarayonida pedagoglarga elektron taqdimotlar, interaktiv topshiriqlar, multimedia materiallari va raqamli baholash vositalarini yaratish hamda ulardan foydalanish bo'yicha amaliy ko'nikmalar berilishi zarur.

Raqamli muhitning samaradorligi pedagog va bola o'rtasidagi an'anaviy pedagogik munosabatlarning saqlanishiga ham bog'liq. Maktabgacha yoshdagi bola uchun jonli muloqot, harakatli o'yinlar, ijodiy faoliyat, tabiatni kuzatish, konstruksiyalar yaratish va tengdoshlari bilan hamkorlik qilish kabi faoliyatlar juda muhimdir. Shu sababli raqamli texnologiyalar bolaning real faoliyatini cheklaydigan emas, balki uni to'ldiradigan vosita sifatida qo'llanishi kerak. Masalan, pedagog tabiat haqidagi qisqa videoni namoyish qilgandan so'ng bolalarni guruh hovlisiga olib chiqib, real o'simliklar yoki hasharotlarni kuzatishni tashkil qilishi mumkin. Bunda raqamli material real tajriba uchun tayyorgarlik vazifasini bajaradi.

Raqamli ta'lim muhitini shakllantirishda ota-onalar bilan hamkorlikni yo'lga qo'yish ham alohida ahamiyatga ega. Ota-onalarga bolaning tashkilotdagi ta'lim faoliyati, bajarilgan topshiriqlari va rivojlanish dinamikasi haqida raqamli aloqa vositalari orqali ma'lumot berish pedagogik hamkorlikni kuchaytiradi. Shu bilan birga, ota-onalarga raqamli qurilmalardan foydalanish madaniyati, bolaning ekran qarshisida o'tkazadigan vaqtini me'yorlash, xavfsiz internet muhitini yaratish va raqamli materiallarni birgalikda muhokama qilish bo'yicha tavsiyalar berilishi lozim.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida raqamli ta'lim muhitini shakllantirishni quyidagi bosqichlar asosida tashkil etish mumkin.

- Birinchi bosqichda mavjud texnik va pedagogik imkoniyatlar tahlil qilinadi.
- Ikkinchi bosqichda bolalarning yosh va individual rivojlanish xususiyatlariga mos raqamli resurslar tanlanadi.
- Uchinchi bosqichda tanlangan vositalar mashg'ulot va tarbiyaviy faoliyat mazmuniga integratsiya qilinadi.
- To'rtinchi bosqichda bolalarning faol ishtiroki, qiziqishi va o'zlashtirish darajasi kuzatiladi.
- Yakuniy bosqichda esa raqamli texnologiyalardan foydalanish samaradorligi tahlil qilinib, metodik yondashuvlar takomillashtiriladi.

Shuningdek, raqamli ta'lim muhitini yaratishda axborot xavfsizligi va pedagogik me'yorlarga rioya qilish zarur. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun mo'ljallangan kontent xavfsiz, reklamasiz yoki nazorat qilinadigan, zo'ravonlik va yoshga mos kelmaydigan materiallardan xoli bo'lishi kerak. Pedagog bolalarning shaxsiy ma'lumotlarini himoya qilish, fotosurat va videolardan foydalanishda tegishli qoidalarga amal qilish hamda raqamli resurslardan foydalanishning sanitariya-gigiyena talablarini hisobga olishi lozim.

Xulosa. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida raqamli ta'lim muhitini shakllantirish zamonaviy ta'lim tizimining muhim yo'nalishlaridan biridir.

Raqamli texnologiyalarni pedagogik jarayonga oqilona integratsiya qilish orqali bolalarning bilish faolligi, ijodkorligi, kommunikativ ko'nikmalari va mustaqil faoliyatini rivojlantirish uchun qo'shimcha imkoniyatlar yaratiladi. Buning uchun, birinchi navbatda, maktabgacha ta'lim tashkilotlarining texnik infratuzilmasini takomillashtirish, pedagoglarning raqamli kompetensiyasini oshirish, sifatli elektron resurslar bazasini yaratish va ota-onalar bilan raqamli hamkorlikni rivojlantirish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni. Toshkent, 2020.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. Maktabgacha ta'lim va tarbiya tizimini yanada takomillashtirishga oid normativ-huquqiy hujjatlar.
3. O'zbekiston Respublikasi. Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risidagi O'zbekiston Respublikasi Qonuni. Toshkent, 2019.

4. Tolipov O'.Q., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. Toshkent: Fan, 2006.
5. Ishmuhamedov R., Abduqodirov A., Pardaev A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. Toshkent: Iste'dod, 2008.
6. Muslimov N.A., Usmonboyeva M.H., Sayfurov D.M., To'rayev A.B. Pedagogik kompetentlik va kreativlik asoslari. Toshkent, 2015.
7. Mavlonova R., To'rayeva O., Holiqberdiyev K. Pedagogika. Toshkent: O'qituvchi, 2008.